

חול; רק במשך הזמן התרגל להבין כי פני אדמו"ר משתנות כל כך בש"ק. ובאמת אמר אדמו"ר על עצמו שיש לו 'חוש בשבת', כלומר הוא מרגיש בקדושה היתרה עם כניסת השבת, לא כמונו שצריכים לעקוב אחרי השעון כדי לכוון את זמן הדלקת נרות. ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אתו — ממש ברכה וקדושה הן מציאותו של יום ש"ק'.

(מתוך 'עלי שור' ח"ב עמ' שפב)

'מתקין לה רב ששת טריחותא למיטר המייניה, ועוד ליקו הכי וליצלי — משום שנאמר הכון לקראת אלקיך ישראל' — כבר כתבו הראשונים שדרך הגמרא במקומות רבים שאינו חש לתרץ הקושיא הראשונה.

ועל דרך המליצה יש לומר שבתירוץ הגמרא מתישבת גם הקושיא הראשונה, כי כיון שהדבר חובה על האדם משום 'הכון', אפילו יהא קל כשלעצמו, היצר הרע מראה לו לאדם שהוא דבר קשה כהר גדול וטרחתו מרובה (מתוך 'אור לישרים' בראשית, בשם הרה"ק מלובלין).

דף יא

'כל חולי ולא חולי מעים... כל רעה ולא אשה רעה' — כיוצא בדבר אמרו (בעירובין מא:): 'שלשה רואין פני גיהנם, אלו הן: דקדוקי עניות וחולי מעיין והרשות. ויש אומרים: אף מי שיש לו אשה רעה'. נראה שלכך הסמיך למאמר זה ענין חללה של רשות, כדי להזהיר מלהתוודע אליה. כי גם היא יש בה קושי ויגיעה רבה ללא קץ וללא תכלית. וזכינו לפי זה לפרוש נוסף במאמר הנזכר 'והרשות' — היינו השלטון והמתוודע אליו, מתוך טרחתו ויגיעתו שאין לה סוף, מקבל עונשה של גיהנם בעולם הזה. (וע"ש בתוס' בשם ר"ח).

'אם יהיו כל הימים דיו ואגמים קולמוסים ושמים יריעות וכל בני אדם לבלרין, אין מספיקים לכתוב חללה של רשות...' — ונפקא מינה, שאין כדאי להתאוות לשלחנה ולא להתוודע אליה (עפ"י 'חדושי הר"ן', (מאבות א, י); חדש האביב).

ולפי הפשט בא להראות בלשון הפלגה, מה גדולים כוחותיו של בשר ודם. ויש לומר בדרך מליצה, שלרשות דרוש עומק לב גדול כל כך, ובאמת אין לה זאת, לכך לא יאתה המלוכה אלא למלך מלכי המלכים הקב"ה. (עפ"י שפת אמת)

'יפה תענית לחלום כאש לנעורת... ואפילו בשבת' — עיין במובא בברכות (נה) מחכמים אחרונים, שבזמננו סתם בני אדם חלומותיהם שוא ידברו ואין בהם ממש, ואין לחוש להם. ולא אמרו 'יפה תענית לחלום' אלא לאנשים מסוימים המקפידים על דברי חלומות, אבל הדרך הנכונה היא שלא להתענות, וכל שכן בשבת, אלא אם חושש יעשה תשובה ויתן צדקה לאחר השבת. ובזמן הקדום היו מקפידים יותר על כך, ולכך התירו רבותינו להתענות בשבת. ועדיף שלא להקפיד, כי המקפיד דובר עלול להינזק.

'כאש לנעורת' — כשם שהנעורת, שהיא החלק הגרוע שבפשטן, כלה ונשרפת בנקל על ידי האש. כך התענית מכלה ומבטלת מיד את הרע שבחלום. (מהרש"א)

'לא שנו אלא כגון רבי שמעון בן יוחאי וחביריו שתורתן אומנותן אבל כגון אנו מפסיקין לקריאת שמע ולתפלה' — יש להבין, אם לימוד התורה חשוב יותר מקריאת שמע, מה ההבדל בין מי שתורתו אומנותו לזה שאין תורתו אומנותו? — מוכח מכאן, שכה תורתו של אדם הלומד בקביעות ללא הפסקה, יפה יותר מכת תורתו של הלומד באקראי, הלכך תורתם של רשב"י וחביריו דוחה מצות קריאת שמע [כך במקור. ואולי צ"ל 'תפילה' ואגב ריהטא לא דק המעתיק. או אולי הכוונה על המשך הקריאה לאחר פסוק ראשון — ע' ברכות יג: בק"ש דר"י הנשיא ובראשונים], משא"כ תורתן של אחרים (מהפץ חיים — מובא 'מעשי למלך' לר"ש גריינמן, ואתחנן עמ' רמד).

— יש מי שכתב שרבי שמעון בן יוחאי היה מתפלל פעם אחת ביום לפחות, כדי לצאת ידי חובת תפילה מן התורה (לדעת הרמב"ם — תפלה א, ובכס"מ וקרית ספר שם). כן כתב בישועות יעקב (קו סק"ד). ואולם מדברי התוס' (י) משמע שלא היה מפסיק לתפילה כלל. וכיוצא בדבר אמרו (בראש השנה לה). שרב יהודה מסדר תפילתו משלשים לשלשים יום, ולא היה מתפלל בינתיים. (וכיוצא בזה כתב הנמוק-יוסף בברכות כט גבי שמואל הקטן).

ונראה משום שהם עסוקים במצות תלמוד תורה, לכך פטורים מן התפלה, כדין העוסק במצוה שפטור מן המצוה. ועוד שתפלה חיי שעה ותורה חיי עולם. אלא שבכסף-משנה (תפלה א) משמע שרב יהודה היה מתפלל תפלה קצרה פעם ביום, ואפשר כשהולך לישון חל עליו חיוב להתפלל. ובאמת משמע ברמב"ם (ק"ש ב,ה ובלח"מ) שגם מי שתורתו אומנותו חייב בברכות קריאת שמע, והרי כלולים בהן דברי שבת ותפילה, ומן התורה יוצאים בזה ידי חובה. (עפ"י מאור ישראל. וע"ע בהגהות רא"מ הורבין).

'באמת אמרו: החזן רואה...' — במסכת בבא מציעא (ס) אמרו: כל 'באמת אמרו' — הלכה היא. ופרש רש"י: הלכה פסוקה היא ללא חולק. ובירושלמי (כלאים ב,א) אמרו 'כל באמת' — הלכה למשה מסיני היא'. ואולם נראה מדברי הרמב"ם שאינו סובר כדברי הירושלמי אלא כמו שפרש רש"י, שהרי בהקדמת פירושו למשנה כשמנה הרמב"ם את ההלכות למשה מסיני, החסיר כמה דברים שנאמר עליהם 'באמת אמרו', וכגון הדין שבמשנתנו, לא הזכיר שהיא הלכה למשה מסיני. [וכן כתב הרב מברטנורא (תרומוט ב,א), שאי אפשר לומר שזוהי הלכה למשה מסיני, שהרי זוהי הלכה מדרבנן, שנאמרה בעליית חגגיה בן חזקיה, כדלהלן יב.]. (עפ"י שו"ת חות יאיר קצב. ע"ש בפירוט רב. וכן הוכיח השפ"א להלן צג:).

יש אומרים שגם הירושלמי אין כוונתו הלמ"מ כפשוטו. (ע' ציון ירושלים על הירושלמי כלאים שם). ואולי נקטו לשון הלמ"מ לומר שהיא דומה לה בודאותה, כשם שבהלכה אין מחלוקת, (כדברי הרמב"ם בהקדמתו), כך אותן הלכות הן פסוקות ולא נחלק בהן אדם. שו"ר שכן מפורש ברא"ש (הל' מקואות א) בבאור 'הלמ"מ' שאמרו בהלכות דרבנן. ואולם הר"ן כתב (להלן יג): שבית הלל היו מקלים לקרוא, ולא נאסר אלא כשעמדו למנין בעליית חגגיה בן חזקיה ורבו תלמידי בית שמאי. הרי לפי זה 'באמת אמרו החזן רואה...' אבל הוא לא יקרא' אין משמעו הלכה מוסכמת על הכל, אלא הלכה שנתקבלה בהחלט.

ופשט לשון 'באמת...' נראה משמעותו: אמנם, אף על פי — אמנם כן, מודה אני להלכה הידועה שהתירו לחזן לראות לאור הנר — אבל הוא עצמו לא יקרא. וכן יל"פ להלן צב: וע"ש בשפ"א. ומהר"ץ חיות (ביצה י; יומא יא). צדד שזה שאמרו כל באמת הלכה — דוקא במשנה אבל בברייתא לא, ע"ש.

'החזן רואה היכן תינוקות קוראין' — חזן הכנסת או מלמד תינוקות, כפרש"י. ושניהם על שם

שחווה ומביט ומפקח, על בית הכנסת או על התינוקות (עפ"י הערוך). וכן יש 'חונים' המשמשים בבית דין (ע' תוספתא סנהדרין ט, א ולהלן נז). ובבית המקדש (משנה סוכה ד, ד). וקרוב לזה 'חון דמתא' — שומר העיר (ב"ב צג:).

(מדברי רש"י כאן נראה שחון הכנסת היה המקרא בתורה. ויתכן שהוא גם היה רגיל לעבור לפני התיבה לעתים מזומנות, ועל כן נקרא העובר לפני התיבה 'חון' (ע' ירושלמי ברכות ט, ד; פרקי דר' אליעזר יב; רש"י ברכות לד. ותענית טז:). עיין עוד במובא בסוטה מא).

(ע"ב) רבא אמר: היא גופא גזירה ואנן ניקום ונגזור גזירה לגזירה?!' — הקשה הגרעק"א, הלא גם ברשות הרבים אין חשש איסור תורה, שהרי בתחילה כשנטל הכלי לשתות לא היתה העקירה על דעת להוציאו,

ואחר כך כשרוצה למשוך הכלי החוצה, הכלי כבר בידו ואין כאן עקירה.

ואולי יש לומר שהחשש הוא שמא יטול הכלי בסתם כדי לשתות, ללא מחשבה מסוימת, והרי אז כשימשוך הכלי למקום שהוא עומד, מתחייב על העקירה, כי לא פטרו אלא כשמתכוין בפירוש לעקור מזווית לזווית באותה רשות, אבל כשעוקר בסתמא, בכל מקום שבסופו של דבר שם ינוח, נחשבת העקירה שנעשתה על דעת כן.

'רבא אמר: ז'כן בגת' לענין מעשר, דתנן...' — כשם שלענין שבת אסרו לשתות כשעומד ברשות אחרת אלא אם ראשו ורובו במקום שהוא שותה, כך הדין גם בגת, רק אם הוא עומד על הגת — מותר לשתות ללא שיעשר, אבל אם מוציא החוצה — לא ישתה עד שיעשר. ומשנה זו הולכת בשיטת רבי מאיר שמתיר לשתות על הגת. (רש"י ותוס' עירובין צט). או גם כדברי חכמים — ובצונן. (מהרש"א; שפ"א. וערש"ש).

ורבנו חננאל מפרש: כשם שבשבת אין התר אלא בענין שאם יישארו לו מים, יחזירם למקום שהוא שותה, כך בגת לענין מעשר, אין מותר לו לשתות אלא בצונן, שיתכן להחזיר המותר — וכדעת חכמים.

(לפי פירוש זה נראה שבגת אין צריך שיהא ראשו ורובו בפנים כלענין שבת. וכן מסתבר, שהרי זו גזרה לגזרה, כי גם אם יוציא הכלי החוצה, מן התורה מותרת אכילת קבע כל עוד לא נגמרה מלאכתו. וכן משמע ברמב"ם, שהשמיט ענין 'ראשו ורובו' לענין מעשר. עפ"י הגרעק"א. וע"ע ברש"י).

'מאי שנא זב בעל שתי ראיות דחייב, דמיבעי ליה לבדיקה, זב בעל שלש נמי מיבעי ליה לספירה, אלא לכו ביום...' — לכאורה יש ללמוד מכאן, שאסור לאשה לצאת במוך דחוק שבגופה, שמניחתו למשך בין-השמשות לצורך הפסק טהרה, שהרי זה דומה לכיס של זב שמתקין לצורך ספירה או בדיקה, שחייב חטאת כדין הוצאה גמורה. [והרי טעם ההיתר לצאת במוך שהתקינה לנדתה — כתבו התוס' (להלן סד: ד"ה ובמוך), משום שבא למנוע צער הדם שעל בשרה, והרי זה כדבר שמטרתו לתיקון הגוף שמותר, וטעם זה הלא אינו שייך במוך דחוק, שכבר אינה שופעת דם].

ואולם יש לומר, כיון שהנחת מוך דחוק אינה מן הדין אלא חומרא בעלמא, ופעמים רבות אף אין צורך להחמיר כלל, אין להחשיב זאת כדרך הוצאה, ואין שייך איסור אלא מדרבנן, ולכן יש טעם גדול לומר שבהוצאה כזו שבבית הסתרים, שהוא מלתא דלא שכיחא — לא גזרו חכמים אף בשבת, וכל שכן בין השמשות, שעל הרבה עניני שבות לא גזרו. 'אבל מכל מקום כיון שלא מצינו זה בפירוש להיתר, מן הראוי להחמיר כל זמן שאין לנו ראיה ברורה להיתר'. (עפ"י אגרות משה או"ח ח"ג מזו. וכן כתבו לאסור בשו"ת תשורת שי (שיט) ועוד.

לא הבנתי סברתו, הלא אם הדרך לעשות כן תדיר, יהא הטעם משום חומרא או מטעם אחר, מדוע נחשב שלא כדרך הוצאה).

ואולם מובא מהגרש"ז אויערבך זצ"ל (בשמירת שבת כהלכתה יח, הערה פו), כיון שלא מצאנו שגדולי הדורות הזהירו על כך, [ובפרט לדעת החות-דעת ישנם אופנים שצריכה מוך דחוק למשך כמה ימים], לכן נראה שהואיל והוצאה זו אינה אלא מדרבנן, וכיון שכך דרכן של נשים כשרות, שהן צריכות לכך בכל חודש, אפשר שנחשב זה כאחד מבגדיה, ואינו דומה למוך שהתקינה לנדתה שאינו נצרך רק כדי להציל מלכלוך.

(אולי יש להוסיף שניף את סברת הריטב"א כאן, שהמוך מהודק יפה שם, לכך הוא נחשב כמלבוש ואינו דומה לכיס (וע' גם בפסקי ריא"ז פ"ו ה"ד). ובסברה זו יש ליישב דברי רש"י בדף סד: שכתב שהמוך מותר כי עשוי להצלת טינוף. והקשו עליו התוס' מאי שנא מכיסו של זב. וע' בהגהות רא"מ הורביץ ובאגרות-משה שם).

'אצולי טינוף...' — מבואר במסקנא שכים שהוב נושאו להצלת טינוף, נחשב כמשאוי והוצאתו מרשות לרשות אסורה. והוא הדין לכל כיוצא בזה, כגון הנותן פיסת בד על הכובע כדי שלא יירטב מהגשם.

ואולם בגד גמור, שאנשים רגילים ללבשו, הגם שמטרתו להציל מטינוף בלבד — אינו משאוי אלא מלבוש. (עפ"י או"ח שא,ג-יד).

ונחלקו פוסקים אחרונים אודות בגד הבא ככיסוי לבגד אחר, שכל ייעודו להציל מטינוף או מרטיבות את הבגדים האחרים, כגון כיסוי מניילון המיועד לצפות את המגבעת — דעת הגרש"ז אויערבך להקל במקומות שאין מקפידים להסיר את הציפוי בשעה שפוסק הגשם, שכיון שהוא מיוחד לכובע ומותאם למידתו וגם מהודק היטב, הרי זה בטל לכובע ונחשב דרך מלבוש. (עפ"י שמירת שבת כהלכתה יח, הערה מז). וכן בשו"ת יביע אומר (ח"ד כד) העלה להקל. וכן הביא שם מהגר"ב זילבר שליט"א (ברית עולם עמ' קג).

ואילו הגר"מ פיינשטיין האריך לאסור (אגרות משה או"ח ח"א קח"ק). ולדעה זו, אין התר לצאת בערדליים שעל גבי הנעלים, אלא משום שהם מיועדים למניעת חדירת רטיבות לגוף, שלא יצטנן, אבל אילו היו מיועדים רק להגן על רטיבות הנעלים — הרי זה 'לאצולי טינוף' ואסור. (אג"מ שם). וכן בשו"ת מנחת יצחק (ח"ג כו,ח) חכך להחמיר בכיסוי ניילון שעל המגבעת. וכן החמיר בדבר בשו"ת אור לציון (ח"ב כג,ג), מלבד במקום שיש בו עירוב, שאז מותר לכתחילה, גם אם נחמיר בעלמא שלא לסמוך על העירוב.

יודגש שכל האמור כאן הוא בדבר שנועד להצלת טינוף של בגדים, אבל כל שבא להצלת טינוף גוף האדם, והוא נישא על האדם באופן כזה שהוא משמש כמגן מטינוף — נראה שמותר. (וכן כתב בספר שמירת שבת כהלכתה פרק יח, הערה מג. ונסתייע לסברה זו מכמה מקומות. וגם העיר על כך מלשונות הפוסקים. ויש להעיר עוד מלשון התוס' (סד: ד"ה ובמוך) 'שלא יפול על בשרה ותייבש עליה ונמצא מצערה'. וכן מלשון השו"ע (שא,ג) 'אבל אם קושרתו כדי שלא יכאב לה הדם ולא תצטער'. וע' גם במשנ"ב שא סקנ"א, שג סקמ"ה. מלשונות אלו משמע לכאורה שמשום הצלת טינוף הגוף אין להתיר. וצ"ע).

מקרא ותפלה, ומניח שם תפלין. חדר אמצעי שבני אדם עומדים בו ערומים ולבושים — יש שם שאלת שלום אבל לא מקרא ותפלה; אינו חולץ תפלין ואינו מניח לכתחלה. חדר הפנימי (שרוב. ירושלמי, מובא בבאה"ל פד) בני אדם עומדים בו ערומים — אין שם שאלת שלום ואין צריך לומר מקרא ותפלה, וחולץ תפלין ואצ"ל שאינו לובש.

הוא הדין למרחץ שאין בו אדם והוא נקי כעת. (ויש מקלים בדברי קדושה בבית האמצעי, אם אין שם ערומים כעת. מובא בפוסקים.)

ואולם אם עדיין לא נשתמשו בו — מותר בדבר שבקדושה. (ובמקום אחר נסתפקו בזה, כנ"ל. ואולם להלכה מותר.)

אעפ"י שנתנית שלום אסורה במרחץ ובבית הכסא — הזכרת אמונה מותרת, כי שלום הוא שמו של הקב"ה, ואילו 'נאמן' אינו אלא תואר.

א. לקרוא לאדם ששמו שלום בבית המרחץ — מחלוקת הפוסקים. ובשל סופרים הלך אחר המיקל. וכן נוהגים. וירא שמים יש לו להחמיר, ויבליע המ"ם או יאמר 'שולן' וכדו'. עפ"י משנ"ב פד סק"ו.

ב. נראה שמן הדין אין איסור ליתן 'שלום' לאדם העומד בגילוי ראש, הגם שמסתמא ישיב בשלום. ואולם יש להחמיר בדבר (עפ"י אגרות משה או"ח ח"ד מ, כד).

ג. לכתחילה נכון להמנע מכתובת 'שלום' במלואו באגרת הרשות, כדי שלא יבוא לידי בזיון (משנ"ב פד סק"ו. עפ"י רמ"א יו"ד רעו, יג. מהתוס' בסוטה י. וכן הביא ב'הדושי הר"ן' כאן בשם הר' יהיאל. וכתב שכן אנו נוהגים, שלא לכתוב שלום שלם). והש"ך כתב שרוב העולם אינם נוהרים בדבר. (וע' גם יביע אומר ח"ד יו"ד כב, שהמנהג להקל, כדעת הרא"ש והריטב"א). ויותר יש לזהר בכתובת 'שלום' לבד או ב'שלום עמך' — שאפשר לפרשו כשם השם, משא"כ ב'שלום וברכה' או 'שלום לך' שמשמעותו מורה על איחול לחברו שיהא לו שלום ושלחה, ואין כוונתו לשם. (והרבה נוהרים גם באופן זה). ובפרט יש להקל כשכותב זאת עם דברי תורה, שבין כך לא יורקו המכתב בבזיון, משום ד"ת שבו. עפ"י אגרות משה או"ח ח"ד מ, ג.

ד. בדיעבד כשכתב 'שלום' — אין חשש למחוק. ומהגר"א משמע שמותר למחוק רק לצורך או לצורך גדול. (שו"ת שארית שמחה לט). ובספר תורה יש להקל למחוק לצורך תיקון, כל תיבות 'שלום' שבתורה. ואין לסופר לקדשם (ע' בשו"ת שבט הלוי ח"ו קנד, ב).

דפים י — יא

יג. אלו הן מאמרי רבא בר מחסיא בשם רב חמא בר גוריא בשם רב?

אמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב:

מותר להזכיר אמונה בבית הכסא, כגון 'נאמן', [שאין זה שם השם, כנ"ל].

והוא הדין באמירת 'רחום' ושאר כינויים — מותר (שו"ע פה, ב). והראב"ד אוסר ב'רחום'

כשאומר בלשון הקדש. וכתבו הב"ח והפרי"חדש שיש להחמיר. ואם משמעות דבריו על

הקב"ה, כמו 'הרחום ירחם' — י"ל שאסור גם לדעה ראשונה (פמ"ג. מובא במשנ"ב פה, ב); —

הנותן מתנה לחברו [כשאין עתיד להתגלות גודל המתנה ומי נותנה] — צריך להודיעו (פרש"י: יודיענו

קודם שנותן לו, וזהו דרך כבוד, למניעת בושה. וכן אם נתנה לו שלא מידיעתו, צריך להודיעו שמידו

באה אליו, שמתוך כך יהא אוהבו. לדעת כי אני ה' מקדשכם).

[מכאן אמר רשב"ג: הנותן פת לתינוק צריך להודיע לאמו. ויסמן בדבר הניכר בתינוק, כדי אמו תשאלנו על כך ויאמר לה פלוני עשאו לי וגם נתן לי פת]; —
 לעולם אל ישנה אדם בנו בין הבנים, שבשביל משקל שני סלעים מילת שנתן יעקב ליוסף יותר משאר בניו, נתקנאו בו אחיו ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים; —
 לעולם יחזר אדם וישב בעיר ששיבתה קרובה (= עיר חדשה), שמתוך ששיבתה קרובה עוונותיה מועטים. (הנה נא העיר הזאת קרבה לנוס שמה והיא מצער); —
 כל עיר שגגותיה [של בתים סתם, ולא בירניות ומגדלים, (שאינן שימוש בגגותיהם. עפ"י ראשונים)] גבוהים מבית הכנסת — לסוף חרבה. (לרומם את בית אלקינו ולהעמיד את חרבתינו. בשפת-אמת כתב שנראה שאם אחד מבתי הכנסת שבעיר מוגבה מבתי העיר — די בכך. ומסתבר שאף אם גבוה מרוב בתי העיר די. ע"ש); —
 תחת ישמעאל (לשמשו) ולא תחת נכרי (=אדומי. רש"י. יש גורסים להפך, ער"ה ומגדים חדשים), תחת נכרי ולא תחת חבר (אומה בפרס), תחת חבר ולא תחת תלמיד חכם, תחת ת"ח ולא תחת יתום ואלמנה; —
 כל חולי ולא חולי מעים, כל כאב ולא כאב לב, כל מיחוש ולא מיחוש ראש, כל רעה ולא אשה רעה. (יש מוסיפים: 'כל חסרון ולא חסרון מלך. וחסרון כיס קשה מכולן'. ע' 'חדושי הר"ן'; דקדוקי סופרים; מגדים חדשים); —
 אם יהיו כל הימים דיו ואגמים קולמוסים ושמים יריעות וכל בני אדם לבלרין, אין מספיקין לכתוב חללה של רשות. (שמים לרום וארץ לעמק ולב מלכים אין חקר); —
 יפה תענית לחלום כאש לנעורת. [אמר רב חסדא: ובו ביום. ואמר רב יוסף: אפילו בשבת].

דף יא

- ד. א. חברים העוסקים בתורה — האם הם מפסיקים לקריאת שמע ולתפלה?
 ב. האם מותר לחייט לצאת במחטו וכיוצא בזה, ערב שבת סמוך לחשכה?
 ג. האם מותר לאדם לעמוד בשבת ברשות אחת ולשתות ברשות אחרת?
 ד. השותה יין בגת — האם חייב במעשר?
 ה. האם גזרו חכמים גזרה לגזרה?
 ו. המוציא חפץ מרשות לרשות שלא כדרך כל אדם אלא כדרך האומנים, כגון החייט במחטו התחובה לו בבגדו — האם זו הוצאה המחייבת?
 ז. מה דינו של הזב לצאת בכיסו בשבת?
- א. שנינו: חברים שהיו עוסקים בתורה — מפסיקים לקריאת שמע (דאורייתא) ואין מפסיקים לתפילה. [גם אם יעבור זמן תפילה. ר"ה ור"ן]. אמר רבי יוחנן: לא שנו אלא כגון רבי שמעון בן יוחאי וחבריו, שתורתם אומנותם, אבל כגון אנו (שמפסיקים תורתנו לאומנותנו), מפסיקים לק"ש ולתפלה.
 א. וכל זה כשעובר זמן התפילה, אבל אם יש לו שהות להתפלל — אינו מפסיק, ואפילו התחיל ללמוד לאחר שהגיע זמן תפילה. ר"ה, ר"ן, וכ"כ הרמ"א ק.א. ומהרמב"ם משמע שאפילו התחיל ללמוד בהתר ויש לו שהות להתפלל — מפסיק. והאליהו-רבה מחמיר להפסיק לענין קריאת שמע. ונראה שאם הוא לומד בבית המדרש או אפילו לומד יחידי בביתו אלא שהתחיל ללמוד בהתר — יש לסמוך על הרמ"א שאין צריך להפסיק. עפ"י משנ"ב ובאה"ל.

ולכתחילה אין לקבוע לימוד מזמן מנחה קטנה. ודוקא אם רגיל להתפלל בבית המדרש ביחידות, אבל הרגיל לילך לבית הכנסת — מותר. המלמד לאחרים — אינו בכלל איסור זה. פוסקים.)

ב. אמרו במסכת ברכות (יג), שרבי יהודה הנשיא כשהיה מלמד לתלמידיו לא היה מפסיק אלא לפסוק ראשון של קריאת שמע, וגם מזכיר יציאת מצרים, שהם חיובים מדאורייתא. יש מפרשים (סם) הטעם, לפי שתורתו אומנתו. אך יש אומרים שגם מי שתורתו אומנתו מפסיק לקריאת שמע כולה, ורק משום שלימד לתלמידים לא פסק, ששכר תורה של רבים גדול מק"ש בעונתה.

כתבו הפוסקים הראשונים: עתה אין לנו מי שתורתו אומנתו כרשב"י וחבריו, שאינם עוסקים בשום מלאכה ואינם מפסיקים מתורתם כלל. ע' הגהות מיימוניות תפלה יב,ז; תרומת הדשן שמב; או"ח קו,ב.)

חכמים העוסקים בעיבור השנה, אינם מפסיקים לא לקריאת שמע ולא לתפלה, (שלא יתקלקלו המועדות (תוס').

ב. תנן: לא יצא החייט במחטו סמוך לחשכה (בירושלמי משמע דהיינו חצי שעה סמוך למנחה. ואולם הפוסקים השמיטוהו. ואולי היינו חצי שעה לפני שחשכה או לפני בין השמשות. עפ"י שפת אמת) — שמא ישכח ויצא, ולא הלבילר בקולמסו, וכיוצא באלו. מבואר בגמרא שלפי רבא (שהלכה כמותו), לא גזרו לצאת במחט התחובה לו בבגדו אלא לרבי יהודה הסובר שאומן שיצא דרך אומנתו בשבת חייב חטאת, אבל לר' מאיר שפוטר — לא גזרו בערב שבת, שהרי זו גזרה לגזרה. ואולם לצאת במחט שבידו אסור לדעת הכל, כי זו יציאה כדרך כל אדם וחוששים שיצא כן משחשכה ויתחייב. אבל לכרמלית מותר, שאין גוזרים גזרה לגזרה. הגהות אשר"י, עפ"י הגמרא. ויש מפקפקים לאסור גם בכרמלית (ע' שפת אמת להלן יג.).

ולכאורה נראה שלפי הדעות שאין לנו רשות הרבים גמורה בזמן הזה, הרי זה ככרמלית ומותר לרבא. וכן כתב המגן-אברהם (רנב סק"ג). ואם כי מסתימת דברי הרמ"א לא משמע כן, 'אבל רואה אני שהעולם נוהגין היתר בדבר, והוא מסתמא מכח דברי המגן אברהם' (עפ"י שפת אמת. עע"ש).

ג. לא יעמוד אדם ברה"י וישתה ברה"ר, או להפך, שמא יביא את הכלי לרשות שהוא עומד בה ונמצא מוציא מרשות לרשות. אבל אם הוציא ראשו ורובו למקום שהוא שותה — מותר. יש מן הראשונים שפוסקים להלכה שאין איסור אלא בחפצים הצריכים לו, אבל בשאר חפצים לא גזרו שמא יביאם אצלו. (ער"ן ועוד.) אבל דעת התוס' שכל שתיה נחשבת כ'חפצים הצריכים לו' ואסור.

היה עומד בכרמלית או שהכלי בכרמלית, נחלקו אמוראים אם גזרו בדבר; אביי אמר היא היא, ורבא אמר לא גזרו. (והלכה כרבא).

ד. רבי מאיר אומר: שותים על הגת בין בחמים בין בצונן, ופטור מלעשר. (מפני ששתיית עראי היא, והרי לא נגמרה מלאכתו כל זמן שלא ירד היין לבור.) רבי אלעזר ברבי צדוק מחייב. וחכמים אומרים: על התמין — חייב, מאחר ומזג היין בחמים שוב אינו ראוי להחזיר המותר, נמצאת עקירתו נעשית

על דעת להוציא מן הגת והרי זו שתיית קבע. בצונן — פטור. (וכן פסק הרמב"ם (מעשר ה,טז), שהיין שמזוגו בחמין — נקבע למעשר, ואפילו בגת).

ה. בסוגיתנו נחלקו אב"י ורבא האם גזרו בכרמלית, שכל איסורה מגזרת חכמים, אם לאו. לאב"י גזרו ולרבא לא גזרו גזרה לגזרה.

א. הראשונים הוכיחו שגם אב"י מודה שאין גזורים גזרה לגזרה, ורק בהוצאה סבר שגזרו, כי השוו חכמים את הכרמלית כרה"ר. ומצאנו אף בכרמלית איסורי 'שבות' (גם לרבא), כגון להעביר פחות פחות מד' אמות (ע' סוס"י שמשט ובהגר"א שם).

ב. מצינו מקומות שגזרו כעין גזרה לגזרה, 'דאי לא הא לא קיימא הא' וכולא חדא גזרה היא. (ויש מפרשים שזוהי סברת אב"י כאן. ערשב"א ו'חדושי הר"ן'. ואפשר אף ללא סברת 'דאי לא הא...'/ יש ופעמים החשיבו שני דברים כאחד והכל כלול בגזרה האחת — ע' תוס' להלן כד רע"א; יומא יא. וע' יבמות כא: ורש"י שם בע"א ד"ה ואשת. ולא מוזכרת שם סברת 'דאי לא הא...'). ויש מקומות יוצאים מן הכלל, שמצאנו שגזרו בהם חכמים גזרה לגזרה, משום חומר האיסור, כגון בנדה ושבת. וכן פעמים ראו חכמים צורך לגזור כגון בדבר המצוי. ע' בראשונים נדה סו: תוס' להלן מז: ד"ה מפני; חדושי רמב"ן קב: ר"ן ביצה כח: ועוד. וע' גם ב'חדושי הר"ן' לעיל ג. שהעלה אפשרות כזו; חזו"א קיז,ב; גליון מהרש"א ביצה ג.

ג. מדברי התור"ד (כא. לד:): מבואר שדבר שלא נאסר מחמת דבר אחר אלא מחמת עצמו, אעפ"י שאיסורו מדרבנן כדי שלא יעבור על איסור תורה, גזורים בו גזרה אחרת, ורק בכגון כרמלית שאיסורה משום שלא יבואו להוציא ברשות הרבים, אין גזורים בו גזרה נוספת.

ד. יש להוכיח מדברי רש"י (בביצה לו.) שאפשר לגזור גזירה אטו איסור הנזכר במקרא הגם שאינו דין תורה אלא מדברי קבלה.

ו. אומן שהוציא דרך אומנותו, כגון נגר שיצא בקיסם שבאזנו — לרבי מאיר פטור אבל אסור, ולרבי יהודה חייב. ושאר כל אדם פטור. (ומדובר באופן שגם האומן אינו רגיל בכך תמיד אלא בשעה שהוא רוצה להכריז על עצמו שהוא אומן. עפ"י רש"י ותוס').

ואולם מלאכה שהיא נעשית תמיד בצורה מסוימת, גם אם אין רגילות לעשותה אלא על ידי אומן בלבד — כל אדם שיעשה אותה בצורה זו חייב, כגון הדיוט שחקק קב (= רגל תותבת. וצ"ע ב'דברי סופרים' ג) בבקעת (= גזיר עץ) — חייב. (כן אמר אב"י, ומשמע שגם רב יוסף אינו חולק על כך).

ז. לא יצא הזב בכיסו. ואם יצא — כברייאת אחת שנו חייב ובאחרת — פטור. (ולכל הדעות, אעפ"י שכן דרכו של הזב, אין זו דרך לבישה, שהרי אינו עשוי אלא להצילו מטינוף ואינו מלבוש גמור. מפרשים). והעמידו למסקנא (יב). במחלוקת רבי יהודה ורבי שמעון האם מלאכה שאינה צריכה לגופה חייבים עליה אם לאו — שהרי אינו צריך לזיבה זו, וברצונו שלא תהיה כלל, ואין כאן רצון חיובי במלאכה (עפ"י רש"י. הרמב"ם פוסק משאצל"ג חייב, וכן כאן. ושאר פוסקים פוטרים).

הוא הדין לכל כיוצא בזה, דבר שכל מטרתו להציל בגדים אחרים מטינוף — אסור. אבל מלבוש גמור, אפילו שאינו משמש אלא להצלת טינוף — מותר. (או"ח שא, יג-יד. ונחלקו פוסקים אחרונים אודות כיוסי דק המותאם למגבעת, שמטרתו להגן עליה מן הגשם, וכיו"ב).